

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Dahlberg, U. (2023). Börja från slutet och skapa något nytt. *Västra Nyland*, 28.11.2023 sida 12.

Ulrika Dahlberg

Börja från slutet och skapa något nytt

KOLUMN

29.11.2023 21:31

Har du hört om monstruösa hybrider? De är inte varelser från en sci-fi -film och inte heller någon ny virusmutation. De är produkter som du och jag använder dagligen. Dessa produkter är designade så att de inte går att återanvända eller göra om till något annat när deras livstid är över. Oftast handlar det om blandningar av material från den tekniska och den biologiska cykeln. De förlorar allt värde i kasseringskedet, eftersom materialen är sammanfogade så att de är svåra eller omöjliga att skilja åt. Monstruösa hybrider kan vara till exempel elektronik, möbler eller förpackningar.

Jag lärde mig om cirkulär design av min kollega Ida Britta Petrelius, som jobbar som projektledare inom konst och kultur vid Yrkeshögskolan Novia. Våra system fungerar perfekt för att leverera just de specifika resultat de levererar, men vi har svårt att se helhetsbilden, berättar Petrelius. Det är till exempel lättare att enbart koncentrera sig på att minska koldioxidutsläpp än att samtidigt se åtgärdernas inverkan på biodiversitet, vattenkvalitet, jämställdhet, hälsa och konsumtionsvanor. Vi behöver alltså bli bättre på helhetstänkande, men också revolutionera vår inställning till avfall.

Omvänd ingenjörskonst innebär att man börjar med att tänka på avfallet som uppstår i slutskedet av produktens livscykel. Sedan backar man till användning, funktion, distribuering och produktion. Till sist beslutar man hur materialet som behövs för tillverkning utvinns. Man kan börja med att tänka sig hur huset man ska bygga rivs och återanvänds. Ingenjören och designern har en enorm möjlighet att inverka på produktens miljöpåverkan genom sina beslut. Man kan till och med påstå att vi inte har ett avfallsproblem, utan ett designproblem. Många produkter designas för att användas en kort tid, eller bara en gång. Vi är tvungna att köpa olika sorters laddare och tilläggsdelar till olika produkter, i stället för att produkterna skulle vara standardiserade. Det i sin tur leder till att mer naturresurser används och mer produkter slängs.

Ibland får man alltså börja från slutet. Även om man inte jobbar som designer eller ingenjör, kan man som konsument fråga sig: vad händer med produkten jag köper när den är slutanvänd? Behöver jag den över huvud taget, eller kommer den att ligga i skåpet för det mesta? Kan jag hyra eller låna en motsvarande? Till och med 60 procent av alla kläder som köps hamnar på soptippen eller eldas upp bara några år efter tillverkning.

I stället kunde kläder bli trasmattor och trasmattorna bli isolering. Isoleringen kan sedan bli till energi när den tjänat sitt syfte. Att använda kläder av naturfiber som ull eller lin är också ett bättre val än konstfiber. De håller länge, kan återanvändas och är biologiskt nedbrytbara i slutskedet. Samma problematik som med kläderna har vi med mat som kastas bort. Livsmedelsproducenter, matbutiker, restauranger och konsumenter behöver redan från början tänka på att så lite som möjligt ska kastas bort efter måltiden.

Vill man bli riktigt djup och filosofisk, tänker jag att man kan tillämpa de här principerna på sitt liv. Man zoomar ut för en stund och ser på helheten. Man ser sig själv i slutskedet

av sitt liv och funderar på om man just nu lever så att man nöjt kan tänka tillbaka. Levde man enligt vad man trodde att andra förväntade sig, eller följde man sin egen väg? Lämnar man efter sig skräp eller resurser?

Ulrika Dahlberg är projektledare för Lantbruk 2.0 vid Yrkeshögskolan Novia. Projektet finansieras av Svenska kulturfonden.